

Χ. ΑΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Πώς τό παρελθόν διαμορφώνει τό παρόν

Media: ΕΣΤΙΑ **Page:** 1,27 **Published at:** 23-06-2024
Author: **Surface:** 886.28 cm² **Circulation:** 1080
Subjects:

Χ. ΑΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Πώς τό παρελθόν διαμορφώνει τό παρόν
Σελ. 27

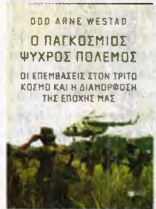
BIBΛΙΟ

Πώς τό παρελθόν διαμορφώνει τό παρόν

Κριτική - παρουσιάσεις: Χαρίκλεια Γ. Δημακοπούλου

Τρία από τα παρουσιαζόμενα σήμερα βιβλία δικαιώνουν πλήρως τον γενικό τίτλο της Στήλης. Πραγματεύονται ζητήματα όπως ο Ψυχρός Πόλεμος και η δική μας ταραχώδης περίοδος του Συμμοριτοπολέμου, καλύτερα η πρώτη θερμή σύγκρουση του Ψυχρού Πολέμου και οι διαιωίσι των Ελλήνων της Πόλης. Όπως πάντοτε συμβαίνει με τέτοια ζητήματα, οι ιστορικοί ή οι άπλοϊ ιστοριογράφοι είτε ξεκινούν ήδη φορτισμένοι να έρευνήσουν κάποια πτυχή του θεματός τους είτε κατά την μελέτη περιόδου που τους φαίνεται αρχικά ως ένδιαφέρουσα έμπλεκονται συναισθηματικά και άποκτον θέσει. Και δεν θά ήταν δυνατόν να συμβαίνει διαφορετικά, όταν πολλά από τα γεγονότα που εξετάζονται ένδεχομένως έζησαν οι ίδιοι ή οι γονείς τους. Παρά το γεγονός αυτό όμως, τά στοιχεία που προσκομίζουν έχουν ένδιαφέρον και συνεισφέρουν γνώση, ώστε κάποτε, στο μέλλον που δεν θά είναι έγγυς, να γραφή πράγματι ή 'Ιστορία των περιόδων και των γεγονότων που προσεγγίζουν. 'Υπ' αυτό τό πρίσμα πρέπει να διαβασθούν τά βιβλία που σάς προτείνομε σήμερα.

■ Odd Arne Westad, 'Ο Παγκόσμιος Ψυχρός Πόλεμος. Οι έπεμβάσεις στον Τρίτο Κόσμο και ή διαμόρφωση της έποχής μας (μτφρ. Αναστ. Πανουτσόπουλος, έκδ. Πατάκη, σελ. 592, ευρώ 29). 'Ο συγγραφέας είναι Νορβηγός, Καθηγητής της 'Ιστορίας των Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο του Yale. Έχει δέ διδάξει και στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ και τό London School of Economics. Τά επιστημονικά ένδιαφέροντά του εστιάζονται στην περίοδο του Ψυχρού Πολέμου και την πορεία των κρατών της Ανατολικής Ασίας. Στο συγκεκριμένο βιβλίο προσεγγίζει σε άδρές γραμμές την περίοδο από τό 1945 ως

τό τέλος της κυριαρχίας του Γκορμπατσόφ. Σε αντίθεση προς την παραδεχόμενη θέση, ότι τό επίκεντρο του Ψυχρού Πολέμου ήταν ή άντιπαράθεση ΗΠΑ και ΕΣΣΔ για την υπεροπλία και τον έλεγχο του Τρίτου Κόσμου, ο συγγραφέας θεωρεί ότι ή σύγκρουση διαμορφώθη από τίς εξέλιξεις στον Τρίτο Κόσμο που έπέσπραν τελικώς την ανάμιξη των δύο υπερδυνάμεων. Με άλλους λόγους εστιάζει στις διαδικασίες άπο-άποικιοποίησης των κρατών της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής, χωρίς να άσχολείται καθόλου με την σύγκρουση στο πρώτο και χρονικά και πολιτικά μέτωπο του Ψυχρού Πολέμου που ήταν ή Εύρώπη. Όπως όμολογεί ο ίδιος, στο βιβλίο έντυπωσιάστηκε από την στάση και την μαχητικότητα λαών της Αφρικής και της Άπω Ασίας. Οι διαδικασίες στις διάφορες άποικίες και οι ένθνικές διεκδικήσεις είχαν κορυφωθεί. Αυτό-έπέσπευσε τίς εξέλιξεις που ώδηγησαν στην κορύφωση του Ψυχρού Πολέμου και τον άγωνα για την υπεροπλία μεταξύ των υπερδυνάμεων. Και εκείνο τό τμήμα του κόσμου μας που θεωρητικά, στις Συμφωνίες της Γιάλλτας, έμεινε εκτός των συγκρούσεων και των άνταγωνισμών, ο Τρίτος Κόσμος, έγινε ο παράγον διαμορφώσεως του κόσμου μας. Τό τέλος του Ψυχρού Πολέμου έπληθε με την πτώση του Κομμουνισμού αλλά και τό τέλος του όρισμού ενός μεγάλου μέρους του κόσμου μας ως «Τρίτου».

■ Νίκος Κ. Τσίτσας, 'Ο Μπράλος στην Κατοχή και τον Σμφύλιο. Οι θηρεντές, τά θύματα και οι μαυραγορίτες (έκδ. Σπυλλογές, σελ. 240, ευρώ 21,20). Ο κ. Τσίτσας εφθασε στο γράψιμο μετά από πορεία ποικίλη σε θέσεις ευθύνης και στον ιδιωτικό και στο Δημόσιο. 'Ιστορεί θέματα που τον άγγίζουν συναισθηματικά και οικογενειακά. Έδδ όμως προσφέρει άληθινή ύπηρεσία καταγράφοντας την προσωπική ιστορία των ανθρώπων του χωριού του, του Μπράλου, του καθενός ξεχωριστά επί τη βάσει ιστορικών στοιχείων αλλά και προφορικών μαρτυριών. Τά γεγονότα που περιγράφονται ήταν δύσκολα και ή προσπάθεια άμφοτέρων των πλευρών να

δικαιωθούν εκ των ύστερων, παρά τίς φρικαλεότητες που διεπράχθησαν, και από τίς δύο πλευρές είναι άληθές, έχουν συσκοτίσει πλήρως την άλήθεια. Η άναζήτησή της σε μία σύγκρουση που ήταν έμφύλια σε πολύ σημαντικό βαθμό είναι πολύ δύσκολη. Και αυτό διότι στις έμφύλιες συγκρούσεις ο ιδεολογικός παράγον χάνεται πρό των μικροδιαφορών μεταξύ συγγενών και γειτόνων στην προσπάθεια άποκομίσεως όφελιμάτων και ίκανοποίησης συμπεριφερόντων που είχαν ήδη πρό των συγκρούσεων εξέλιχθή σε βεντέτες. Δέν πρέπει να λησμονούμε ότι ή δεκαετία του 1940 δέν ήταν πολύ μακριά από τό θεωρούμενο τέλος

της ληστείας στην Ελλάδα, ενώ ή ανθρώπινη άρπακτικότητα και ή άντίληψη περί «ήθικών δικαιωμάτων» σε πληθυσμό που δέν είχε κατακτήσει καν πλήρως την έγγραμματοσύνη ήταν άρκετά πρωτόγονες. Αυτόν λεχθέντων, ή καταγραφή των γεγονότων στο χωριό της Φθιώτιδος γίνεται με τρόπον κατά τό δυνατόν πλήρη και άντικειμενικό, καθώς ο συγγραφέας, που άναζητεί δικαίωση για πρόσωπα της οικογενείας του, προσπαθεί να παραμείνη δίκαιος έναντι όλων των συγχωριανών του. 'Ετσι τονίζει ότι κάποιος κακός χαρακτηρίσθηκαν ως κομμουνιστές για την αντίστασιακή δράση τους, ενώ επίσης άπαλλάσσει άλλους από την κατηγορία του δωσιλόγου και συνεργάτου των Γερμανών επί τη βάσει λογικών έπιχειρημάτων. Καταγράφει την κακία, την μισαλλοδοξία, άκόμη και τον σαδιστικό κάποιον, την χαμερεκακία άλλων. Άναδεικνύει όμως σημαντικές ανθρώπινες στιγμές άλληλεγγύης και φροντίδας μεταξύ άλλων και συχνά άμόρφωτων ανθρώπων με μεγαλειό ψυχής, ανθρώπων καθημερινών και χωρίς αξιώσεις από τον κόσμο γύρω τους που ένήργησαν όπως έπέτασε ή συνείδησή τους. Αυτό άλλωστε είναι και τό μεγαλειό εκείνων και τό βασικό ένδιαφέρον του βιβλίου.

■ Δημήτρης Καμούζης, 'Ελληνες στην Κωνσταντινούπολη. Έθνικισμός των έλίτ και μειονοτικές πολιτικές, 1918-1930 (έκδ. Βιβλιόπωλειον της Έστίας, σελ. 344, ευρώ 22). 'Ο συγγραφέας σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και Μπίριγγαμ και εξέπληξε την διδακτορική διατριβή του στο King's College του Πανεπιστημίου του Λονδίνου. Τό παρόν άποτελεί έπεξεργασμένη και συμπληρωμένη μορφή της έν λόγω διατριβής. Έξετάζει την στάση των Ελλήνων της Πόλης, γηγενών εκεί επί γενεές ή έγκατεστημένων με προέλευση από την Μικρά Ασία γενικά έναντι της Μεγάλης 'Ιδέας και της έλπίδος, μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους και την συμπερίληψη της Ελλάδος μεταξύ των νικητών του Α' Παγκ. Πολέμου, ότι ή Πόλη θά περιήρχετο στο Έλληνικό Κράτος. Η «βενιζελική» πλευρά είχε εφρει μεγάλη άπίχηση στους Έλληνες της Πόλης καθώς εταγγελίζονταν την Μεγάλη Ελλάδα, ενώ για τους «βασιλικούς» ύπήρχε ή αντίληψη ότι πεισμονός υπερασπίζονταν την ιδέα της «μικράς άλλα έντιμου Ελλάδος». Με την Συνθήκη των Σεβρών, οι Έλληνες της Πόλης άνεθάρτησαν τόσο ώστε θεώρησαν ότι μπορούσαν να διακόψουν κάθε σχέση με την 'Υψηλή Πόλη. Σε αυτό καίριο ρόλο διεδραμάτισε και ο Πατριάρχης Μελέτιος Δ', ο γνωστός βαθύτατα Βενιζελικός Μελέτιος Μεταζάκης (1871-1935), που διετέλεσε διαδοχικά Αρχιεπίσκοπος Αθηνών, Οικουμενικός Πατριάρχης και έν τέλει Πατριάρχης Αλεξανδρείας μέχρι τον θάνατό του. Η έκλογή του δέν άνεγνωρίσθη ποτέ από την 'Οθωμανική Κυβέρνηση. Στην δξωση των πραγμάτων συνέβαλε φυσικά και ή ίδρυση της 'Επιτροπής Έθνικής Αμύνης μετά την μεταπολίτευση του 1920 και την άπομάκρυνση πολλών βενιζελικών αξιωματούχων από τό στράτευμα. Τελευταία λύσις που προέταξαν όλοι αυτοί ήταν ή ίδρυσις «'Ιωνι-

κού Κράτους». Η πρότασις αυτή ήλθε πολύ άργά και όταν οι μεγάλες άποφάσεις εις βάρος του Έλληνισμού είχαν ληφθή ήδη έλέων πετρελαϊκών συμφερόντων στην Εγγύς και την Μέση Ανατολή. Και έτσι άρχισαν οι άπομακρύνσεις των Ελλήνων και από την Πόλη παρά την συμφωνία περί άνταλλαγής πληθυσμών του 1923 που τους εξαίρουσε. Όμως αυτό θά μπορούσε να εφαρμοσθή υπό τελείως άλλες συνθήκες, άν ο Κεμάλ δέν είχε την πλήρη στήριξη του συνόλου της τέως Ανάτν... Και άρχισε να φυλλορροή ο προαιώνιος Έλληνισμός της Πόλης.

Και τελειώνουμε τό σημερινό μας σημείωμα με μία πολύ αισιόδοξη νότα για την ανθρώπινη καλωσύνη.

■ Λάουρα Μπαλντινί, Μαρία Μοντεσσόρι. Δασκάλα μιάς νέας έποχής (μτφρ. Πελαγία Τσινάρη, έκδ. Πατάκη, σελ. 368, ευρώ 17,70). Η Ιταλίδα συγγραφέας είναι παιδαγωγός ειδικευμένη στην εκπαίδευση παιδών με άυτισμό. Στο μυθιστόρημα αυτό ή μάλλον στην μυθιστορηματική βιογραφία της πρωτοπόρου ιατρού και παιδαγωγού Μαρίας Μοντεσσόρι έχει βεβαίως βασισθή σε πραγματικά στοιχεία. Και περιγράφει πώς ή νεαρή ιατρός στά 1896, στην Ρώμη, θέλησε να άφηνισή τά παιδιά με διαφόρων μορφών νοητική στέηση που έννοηλεύονταν στην ψυχιατρική κλινική της Αιωνίας Πόλεως. Έτσι ξεκίνησε ή πορεία για την διαμόρφωση του συστήματος της βιομαθητικής διδασκαλίας που εισήγαγε. Στην έποχή μας που γίνεται πολύς λόγος για τά παιδιά αυτά, που γεννήθηκαν διαφορετικά από τον μέσον όρο, αλλά ίσως ή άντιμετώπισις του προβλήματός τους δέν είναι πάντοτε άπαρκής, ειδικά στον τόπο μας, παρά τά βήματα που έχουν γίνει, καλό είναι τό βιβλίο να διαβασθή προσεκτικά και να δώση τροφή για περαιτέρω έρευνα και πολλές σκέψεις όλων μας. ▲ ▼

